

Fra Dalane tíl Ameríka

Per Inge Bøe og Stine Bjørk Storhaug

Hans Storhaug (red.)

Fra Dalane til Amerika

From Dalane to America

Det norske utvandrersenteret - Migrasjon Rogaland

Innhold Contents

6	Forord Introduction
9	Avreise og overfart Departure and crossing
19	Bosetting Settlement
35	Arbeid Work
47	Fritid Leisure
65	Høytids- og merkedager Holidays and anniversaries
71	Profiler Profiles
85	Kontakt Contact
102	Statistikk Statistics
106	Personregister Register

Forord

Rogaland er pionerområdet i norsk utvandrerhistorie, og overfarten fra Stavanger til New York med sluppen «Restauration» i 1825 markerte starten på den norske utvandringen. De fleste menneskene om bord den 54 fot lange seilskuta, blant norsk amerikanere også kalt den norske «Mayflower», var rogalendinger. Noen av dem hadde røtter i Dalane.

Dalbuen var altså blant de første som utvandret fra Norge til Amerika, og i takt med masseutvandringen mot slutten av 1800-tallet, og spesielt tidlig på 1900-tallet, fulgte også flere tusen fra Dalane strømmen over Atlanterhavet til den nye verden. Vi vet relativt lite om disse skjebnene, så vi håper denne billedboken vil bidra til å bringe ny kunnskap om en viktig del av Dalanes historie.

Etter 1860 ble fotografiet en stadig viktigere del i dokumentasjonen av norsk utvandrerhistorie. Utallige bilder av livet «over there» ble lagt i brev og sendt til familie og venner i Norge. Noen av disse bildene er samlet inn, skannet og arkivert av stiftelsen Det norske utvandrersenteret gjennom prosjektet Migrasjon Rogaland. Resultatet har blitt til en visuell skildring av reisen over Atlanterhavet og livet i Amerika, slik det fortonte seg gjennom dalbuens egne kameratelefonlinser.

Det er mange som skal takkes for at denne billedboken er blitt realisert. Først og fremst Rogaland fylkeskommune, SpareBank 1-SR Bank og de mange kommunene som har gitt økonomisk støtte til prosjektet. Men prosjektet hadde vært umulig å gjennomføre uten vesentlig hjelp fra ansatte ved Dalane Folkemuseum, medlemmene i Dalbuen Lodge og alle som har sendt inn bilder til Historie- og Ættesogelagene i Dalane. En spesiell takk går imidlertid til Karl Eik, Grethe Snerthammer Egeland, Einar Birkeland, Per Spødervold, Leif Dybing, Abraham SørDAL og Torbjørn Bøe.

Stavanger, september 2013
Per Inge Bøe

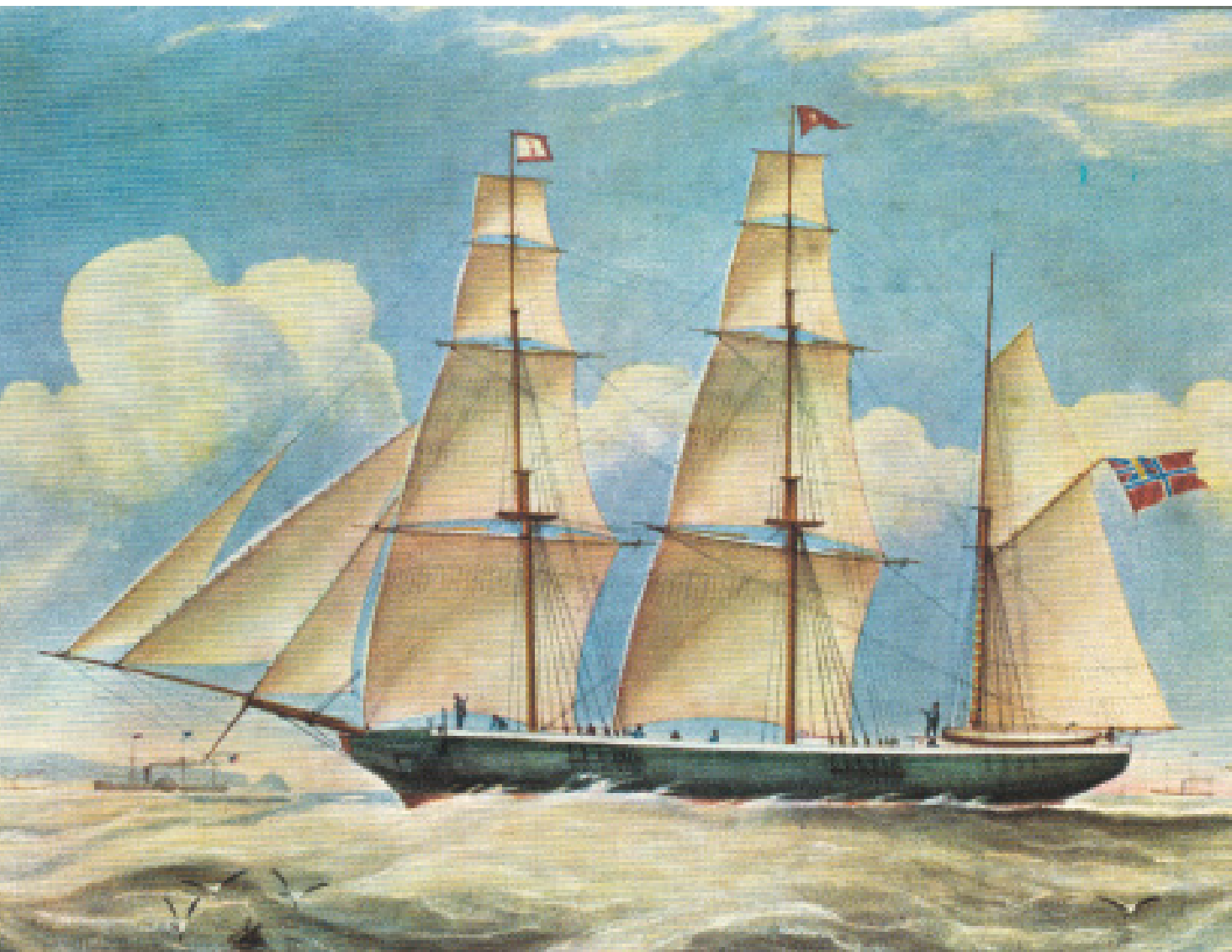

Fig 1 Barken «Emigrant» fra Egersund ankom New York 5. august 1850 med 108 passasjerer, over halvparten fra Dalane. Skipet ble bygget i Egersund av reder Ole Michaelsen Puntervold.
Utlånt av Dalane Folkemuseum

The bark *Emigrant* of Egersund arrived New York 5 August 1850 with 108 passenger, more than half of them from the Dalane region. The ship was built in Egersund by shipsowner Ole Michaelsen Puntervold. *Courtesy: Dalane Folkemuseum*

Avreise og overfart

Departure and crossing

De fleste dalbuene valgte å reise ut fra havnen i Stavanger eller Kristiansand. Unntaket er de som dro med barkskipet "Emigrant" som seilte fra Egersund i 1850 med 108 passasjerer, over halvparten av dem fra Dalane. Før 1870 foregikk nesten all emigrantfart med seilskip. Turene kunne være strabasiøse og varte gjerne et par måneder. Da dampskipene overtok ble reisetiden kraftig redusert, skipene ble større og mer komfortable, og kosten var inkludert i prisen. Reisen gikk nå via andre europeiske havner, først og fremst Liverpool.

I konkurranse med de europeiske rederiene startet Den Norske Amerikalinje (NAL) direkteruter mellom Norge og Amerika i 1913. "Kristianiafjord", "Bergensfjord" og "Stavangerfjord" fraktet de påfølgende tiårene tusenvis av dalbuer over Atlanterhavet. "Stavangerfjord" ble også kalt "Atlanterhavets Dronning" og var særlig avholdt, både blant passasjerer og mannskap.

The majority of emigrants from the district of Dalane, embarked for America from the ports of Stavanger and Kristiansand. The bark *Emigrant* however, sailed from Egersund in 1850 with 108 passengers, more than half of them from the district of Dalane. From the end of the 1860s steamships gradually replaced sailingships in the emigrant traffic, reducing the time and costs of travel extensively. Emigration from Norway then became a two step journey: first the crossing of the North Sea to England, and then across the Atlantic Ocean with the big ocean liners. In 1913 the Norwegian American Line - NAL - started direct routes to America. *Kristianiafjord*, *Bergensfjord* and *Stavangerfjord* transported thousands of people from Dalane across the Atlantic. Its most famous ship was *Stavangerfjord* - also called the *Queen of the Atlantic Ocean*.

Fig 10 Georg Hegdal utenfor huset (pionerboligen) som faren, Ole Ellingsen, bygde i Big Timber, Montana i 1919. Ole Ellingsen var fra Sokndal og giftet seg med sambygdingen Anna Hansdatter Årsvold. Ole var en litt utypisk dalbuing, ettersom han var mer interessert i fedrift enn sauedrift.

Georg Hegdal outside the house his father, Ole Ellingsen from Sokndal, built in 1919. Ole was later married to Anna Hansdatter Årsvold, also from Sokndal. He was a real cattleman, not a shephard as most of his fellow men from Sokndal.

Bosetting Settlement

Dalbuene bosatte seg som oftest i Midtvesten. Montana, Nord Dakota, Minnesota og Illinois ble kjerneområdet, men noen valgte også statene Washington og New York. De første homesteadene i Montana var i Melville-området, men da jernbanen - the Northern Pacific Railway - kom til Big Timber i 1880-årene flyttet mange dit. Big Timber i Sweet Grass County fikk navnet sitt på grunn av den fine og hogstmodne skogen som lå der. Området hadde også særdeles godt gress som ga utmerket beite.

Sweet Grass County var en gang Montanas fremste sauedistrikt og tiltrakk seg mange gjeterer fra Dalane, brorparten fra Bjerkreim og Lund. Flere slo seg også ned i Montanas største by, Billings. Andre dalbuer dro til Nord Dakota, mens noen valgte å bli i Minnesota - hvor Red River Valley kunne friste med et av verdens beste jordbruksområder. Her grunnla egersundere byen Shelly i Norman County i 1897, på folkemunnet fremdeles kalt "Okka by". Fiskere fra Eigerøy bosatte seg ofte i Seattle, mens en del utvandrere fra Sokndal slo seg ned i byen Horton i Kansas, også kalt "Sokndølenes by".

Most of the emigrants from Dalane settled in the Midwestern states of Montana, North Dakota, Minnesota and Illinois. Others chose Washington and New York. The first homesteads in Montana were taken in Melville, but when the Northern Pacific Railway came in the 1880s many moved to the big forests and lush grass fields perfect for pastures, thereof the names Big Timber in Sweet Grass County. In the Red River Valley in Minnesota emigrants from Egersund founded the city of Shelly in Norman County in 1897, popularly stilled called *Okka by*. The city of Horton in Kansas became the city for people from Sokndal.